

АРХІТЕКТУРА ТА МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

Аржанухіна С.В.

старший викладач;

Садковська В.І.

студентка,

Харківська гуманітарно-педагогічна академія

ІННОВАЦІЙНИЙ КОМПОНЕНТ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ І.С. БАХА

Питання професійної підготовки вчителів музичного мистецтва та світової художньої культури перебувають у руслі проблем, що вирішуються сьогодні педагогічною наукою. Від того, яким буде сучасний вчитель музики, як він діятиме, чи спроможний буде враховувати вимоги, пред'явлені йому суспільством, багато в чому залежатиме рівень освіченості і духовної культури школярів. Йдучи в ногу з вимогами часу щодо підготовки сучасних фахівців, викладачі кафедри фортепіано Харківської гуманітарно-педагогічної академії впроваджують в навчально-виховний процес інтерактивні технології навчання, які спрямовані на розвиток творчого потенціалу студентів, поширення їх загально-музичного кругозору та інтелектуальної сфери. Починаючи вивчення твору будь-якого композитора викладачі фортепіано звертають увагу не тільки на розв'язання виконавських проблем, а й за допомогою різних форм позааудиторної науково-дослідницької роботи (створення анотацій, вирішення творчих завдань, складання міні-бесід тощо), поширюють знання студента щодо біографії композитора, стильових особливостей його творчості, тобто активізують їх професійно-пізнавальні інтереси.

Метою дослідження яке здійснювала творча група наукового студентського гуртка «Ерудіт», що діє на кафедрі фортепіано Харківської гуманітарно-педагогічної академії, став аналіз та узагальнення новаторських досягнень творчої діяльності І.С. Баха.

Доцільність обраної теми була пов'язана з бажанням майбутніх вчителів поєднати виконавський досвід щодо бахівської музики з вивченням композиторської, педагогічної та виконавчої діяльності І.С. Баха в історичному аспекті. Другим аргументом на користь обраної теми є наявність диспропорції між високими вимогами до професійної підготовки фахівців та реаліями сьогодення. Нажаль, значна частина студентів, які навчаються на факультеті, мають неповну музичну освіту або зовсім її не мають.

Сьогодні неможливо представити педагогічний репертуар піаніста починаючи з початківця закінчуючи видатними майстрами-виконавцями без творів Баха. Музику І.С. Баха вивчають і у загальноосвітніх навчальних закладах. Серед творів композитора, які за сучасними програмами з музичного мистецтва та світової художньої культури вивчаються такі, як Органа фуга соль

мінор, Прелюдія мі мінор, Токата і фуга ре мінор, «Жарт» з сюїти № 2, Менует ре мінор тощо.

О значенні творчої спадщини І.С. Баха у світовій музичній культурі, і необхідності серйозного та вдумливого відношення до його музики писали чимало: від першого біографа та його сучасника Іогана Форкеля до наступних дослідників творчості композитора, таких як Ферручо Бузуні, Пауль Бадура-Скода, Едвін Ботка, Вальтер Гізекінг, Глен Гульд, Ванда Ландовська, Леонід Ройзман, Самуїл Фейнберг тощо. Сторінки світової бахіани дійсно незліченні.

Проект «Інноваційний компонент творчої діяльності І.С. Баха», над яким працювала наукова студентська група гуртка «Ерудіт» став для студентів тим кроком, який надав їм можливість реалізувати свої професійно-пізнавальні інтереси. Студенти ретельно готувались до кожного засідання наукового гуртка. Протягом тривалого часу (було вісім засідань) студенти вивчали, аналізували виокремлено такі сторони творчої діяльності Баха, як педагогічна, виконавська, композиторська. Багато цікавого зазнали студенти завдяки плідній творчій дослідницькій роботі сумісно з викладачами кафедри. Інформативний матеріал, що знаходили студенти, працюючи над бібліографічною, музикознавчою літературою, користуючись мережею Інтернет-ресурсів аналізувався, узагальнювався і підводились підсумки. Так, було зроблено висновки щодо інноваційних знахідок І.С. Баха у композиції.

Інноваційною подією для сучасників Баха була поява Інвенцій та Симфоній. Латинське слово «*invention*» означає «винахід», «вигадка». Для кожної з цих п'єс Бах вигадав особливий план побудови, особливу форму, який-небудь особливий ритм. Але є одна загальна риса, яка об'єднує усі інвенції – це те, що вони поліфонічні, тобто засновані на сплетінні декількох самостійних голосів – мелодій. В останньому рукопису інвенцій (1723 р.) збірка складалась з 15-ти двоголосних та 15-ти триголосних інвенцій, але 15 триголосних – Бах назвав «симфоніями». В перекладі з грецької «симфонія» означає «співзвуччя», тобто цією назвою Бах підкреслює, що у його п'єсах одночасне звучання трьох мелодійних ліній утворює дивовижне співзвуччя. Інвенції Бах створив перш за усе для того, щоб його діти та учні навчились, як він казав, «красивому і співочому методу виконання». Дуже важко навчитись вести одноразово декілька голосів так плавно і виразно, нібито їх грає не один піаніст, а співають два чи три співака. Це важко зробити навіть на сучасному фортепіано з його більш співучим звуком, ніж був у старовинних інструментів. Між тим, Бах від усіх своїх учнів вимагав, щоб вони не у якому разі не «бринькали», але грали б плавно і лагідно.

Поява «Добре темперованого клавіру» та спроба практичного використання усіх тональностей кварто-квінтового кругу за часи Баха було новаторським явищем. Відомо, що у той час музиканти-теоретики та композитори займались пошуком вирішення дилеми рівномірної темперації. Тоді музиканти грали далеко не у всіх тональностях. Це було пов'язано з механікою старовинних інструментів. У клавикорді на одну струну приходилося декілька клавіш, тому чистота темперації на ньому була недосяжна; грали лише у тих тональностях, у яких було достатньо чистим звучання за умовою добре

настроюваного інструмента. Ідея виявлення характерних особливостей усіх 24 тональностей і можливості створення музики у невідомих тональностях довго займала і Баха. Як пише у біографії Баха Іоган Форкель, Бах «...сам налаштував свій клавесин і свій клавикорд, і був у цьому настільки вправним, що налаштування ніколи не займало в нього більш чверті години. При його способі налаштування усі 24 тональності були у його розпорядженні, і імпровізуючи, він робив з ними усе що йому було завгодно. Він також легко й природно переходив в самі далекі тональності, як і в найбільш споріднені; складалось враження, що він залишається увесь час в одній і тій же самій тональності» [2, с. 154]. Таким чином, коли сучасники Баха розробляли ще виключно теоретичні можливості застосування усіх тональностей, Бах створює «Добре темперований клавір». Відома виконавиця та дослідниця творчості Баха Ванда Ландовська, аналізуючи прелюдії та фуги з «ДТК» пише, що Бах, застосовуючи такі тональності, як ре дієз мінор, мі бемоль мінор, «...нібито прославляє перемогу рівномірної температурації» [2, с. 44].

Бах був видатним виконавцем. Проте, як він грав на органі та клавирі з незмінним захопленням відзивалися ті, кому пощастило його слухати. Гра Баха значно відрізнялась від гри його сучасників, бо й у виконавстві він був новатором. Бах розширяє виконавські можливості за рахунок іншої, відмінної від визнаної у той час манери гри, і виробляє свою особливу техніку. Тоді грали витягнутими пальцями, а Бах грав і вимагав теж саме від своїх учнів, щоб пальці були трохи закругленими, тобто в нього була інша «постановка рук» на клавіатурі. Численні переваги такого положення руки і пов'язаний з ним спосіб артикуляції може бути успішно використаний при грі на фортепіано та органі. За свідченням очевидців, які захоплювались грою Баха, рух його пальців був вражаючи легким та непомітним, його ледве можливо було вловити, він почував себе за інструментом настільки упевнено, що ніколи не брав жодної фальшивої ноти. Всі ці нововведення сприяли тому, що Бах винайшов нову аплікатуру, а саме – він використовує перший палець, без якого не можливо було грати у так званих «важких» тональностях і завдяки якому спрощується проблема більш зв'язної гри.

За часи Баха клавирна аплікатура була пов'язана з особливостями звуковидобування на старовинних інструментах. Застосування першого пальця було обмежено малим розміром клавіш (2,5-3,5 см), а вживання крайніх пальців примушувало неприродно підгинати середні. Тому у виконавській практиці того часу грали парою пальців (3-4-м; наприклад, при руху правої руки угору) з підкладанням довгих пальців крізь короткі. На той час існували теоретичні труди щодо правил гри на клавирних інструментах. Так у трактаті «Трансільванець», італійський органіст, теоретик і композитор Джиролімо Дірута (1593 р.) вводить поняття «хороших» (2-й та 4-й) та поганих (1-й та 3-й) пальців, обмежує між тим гру трьома пальцями. Навіть дуже сильні виконавці того часу застосовували перший палець тільки у випадках крайньої необхідності (при розтягуванні). Перевага нової аплікатури, однаковий розвиток усіх пальців привело до того, що для Баха практично не існувало ніяких труднощів у виконанні своїх творів.

В процесі дослідження було виявлено, що новаторські досягнення Баха не завжди були зрозумілими для його сучасників, тому що набагато випереджали свій час. Але ці знахідки стали поштовхом для подальшого розвитку музичного мистецтва.

Таким чином, робота над проектом «Інноваційний компонент творчої діяльності І.С. Баха» сприяла підвищенню професійного інтересу студентів щодо подальшого самостійного вивчення творчої спадщини Баха, а також надала майбутнім фахівцям досвіду пошукової та науково-дослідницької роботи.

Список використаних джерел:

1. Браудо И. Об изучении клавирных сочинений Баха в музыкальной школе. «Композитор» Санкт-Петербург, 2004. – 90 с.
2. Как исполняют Баха. – М.: Издательский дом «Классика – XXI», 2007. – 208 с., ил.
3. Калініна Н. Клавирна музика Баха в фортепіанному класі. – Л., 1974.
4. Кашкадамова Н. Мистецтво виконання музики на клавішно-струнних інструментах. Історія. – Т.: СМП «Астон», 1998. – 299 с.
5. Крюкова В.В. Музична педагогіка. – Ростов н/Д: «Феннікс», 2002. – 288 с.
6. Медушевский В.В. К анализу художественного мира и выразительных средств музыки Баха // Полифоническая музыка. Вопросы анализа: Сб. тр. ГМПИ им. Гнесиных. Вып. 75. – М., 1984.
7. Нейгауз Г.Г. Об искусстве фортепианной игры. – М., 1967. – 308 с.
8. Проблемы музыкального образования. – КГМУ им. Р. Глиера.
9. Швейцер А. Иоганн Себастьян Бах. – М., 1965. – 727 с.

Геренко С.С.

аспірант,

Науковий керівник: Удріс Н.С.

кандидат соціологічних наук, доцент,

Київський національний університет культури і мистецтв

НАЦІОНАЛЬНІ МОТИВИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ РЕКЛАМНІЙ ПРОДУКЦІЇ

Реклама сьогодні є невід'ємною частиною повсякденного культурного життя більшості населення України, адже носії рекламної інформації є обов'язковими елементами інформаційного та об'єктного середовища людей. Виконуючи такі основні функції, як передача інформації про об'єкт рекламування, створення позитивного образу та підтримка бренду, стимулювання збуту продукції в своєму сегменті, реклама стає дедалі значущим культурно-мистецьким фактором. Рекламна інформація поширюється майже усіма презентаційними, репрезентаційними та технічними засобами – усною презентацією, друкованою продукцією, радіо і телебаченням, інтернет. Численна рекламна продукція поширюється у соціальних мережах не